

PÆDAGOGER

Nyt forskningsprojekt peger på, at den væsentligste faktor for børns bevægelse er, hvordan pædagoger forvalter rummene. Børnenes muligheder for fysisk udfoldelse handler ikke bare om kvadratmeter, men måske snarere om, at indretningen er båret af en pædagogik, lyder det fra to forskere.

Af Annette Haugaard / Arkivfoto: Hung Tien Vu

" **H**ey, ikke så vildt!" En gruppe drenge i strømpesokker spæner frem og tilbage på de tomme kvadratmeter mellem garderoberne uden for deres stue i børnehaven. De er blevet bedt om at gå ud på gangen, fordi det er det eneste sted med plads til store bevægelser, og alligevel går der kun få minutter, før de bliver tysset på af en voksen, som kommer forbi.

For selvom de fleste pædagoger er enige om, at børn har behov for at bruge deres krop, så har de færreste indrettet sig, så det er muligt, uden at børnene forstyrrer andre eller selv blive forstyrret. Den gængse forklaring er, at institutionen ikke levner plads til et rum med ribber og stakkevis af puder og madrasser, når den også skal huse mange børn. Men det er ikke hele forklaringen, siger ph.d.-

handler ikke bare om pladsforhold, men om hvordan man prioriterer pladsen i forhold til sin pædagogik," siger Marie Gammelby.

PÆDAGOGIK FREM FOR KVADRATMETER

Marie Gammelbys undersøgelse indgår i forskningsprojektet "Plads til trivsel og udvikling", som er ledet af arkitekt og seniorforsker Inge Mette Kirkeby. Projektet er støttet af BUPL's forskningspulje.

Til sin ph.d.-undersøgelse har Marie Gammelby interviewet en række pædagoger og observeret deres samvær med børnene i fire forskellige børnehaver, der afspejler, hvordan daginstitutioner typisk ser ud i Danmark. Den ene institution er stor og har god plads med egen gymnastiksal, en anden ligger i en lille labyrintisk kælderlejlighed med

mere plads giver flere muligheder for fysisk udfoldelse, men min undersøgelse peger på, at det ikke er rigtigt," siger Marie Gammelby.

"Børns mulighed for at gå ind i et rum og bruge deres kroppe og råbe højt kræver selvfølgelig, at der er et rum til rådighed, men samtidig skal pædagogerne prioritere at indrette det til puderum. Så selvfølgelig betinger de fysiske rammer den måde, pædagogen kan organisere sit arbejde, men den væsentligste faktor for børns bevægelse er, hvordan pædagoger forvalter rummene."

AFGØRENDE HOLDNINGER TIL OPSYN OG URO

Det ser Marie Gammelby flere eksempler på i sin undersøgelse. Et af dem handler om, at pædagoger har forskellige holdninger til, om børn må lege

studerende Marie Gammelby, der har undersøgt, hvad fysiske rammer betyder for den pædagogiske praksis i børnehaver.

"Samtlige pædagoger, i de børnehaver jeg har undersøgt, siger, at de lægger vægt på fysisk aktivitet, men i praksis er det forskelligt, hvilke rum de stiller til rådighed for børnene. I en børnehave, hvor man umiddelbart ikke skulle tro, at der var plads, har de indrettet et tumlerum, så fysisk udfoldelse

mange små rum, og de to øvrige er bygget op om et åbent fællesrum, der forbinder to længer med stuer på den ene side af en lang gang. Men selvom husene på papiret giver vidt forskellige muligheder, så spiller pladsen en mindre rolle for, hvordan børnene i praksis kan bevæge sig.

"Det overrasker mig, at jeg ikke kan se forskel på børnenes muligheder i institutioner med mange eller få kvadratmeter, for i udgangspunktet vil man sige, at

vildt uden opsyn, eller om det kræver et voksent øje i nærheden.

I den lille kælderbørnehave har personalet på trods af begrænsede kvadratmeter valgt at indrette et særligt hopperum, som de bruger flittigt, mens den store institution sjældent bruger sin gymnastiksal, fordi den ligger på husets øverste etage.

"Pædagogerne oplever ikke, at der er nok personale til, at en af dem kan gå ovenpå med børnene, og de stør-

BØR SÆTSE PÅ MERE TUMLEPLADS

ste børn må ikke være alene deroppe. I den anden institution har de derimod den indstilling, at hvis der sker noget alvorligt eller noget, som børnene synes er uretfærdigt, så henvender de sig til en voksen. Alle pædagoger siger, at det er vigtigt, at børn får lov at løse deres konflikter selv og ikke er overvåget hele tiden, men det bliver i praksis et pædagogisk dilemma, fordi personalet også har en forpligtelse til at holde øje med børnene,” siger Marie Gammelby.

Et andet eksempel på, at pædagogik overtrumfer plads og begrænser børns muligheder for at bruge kroppen, er de

regler, som pædagoger skaber direkte eller indirekte med deres ord og handlinger. Børn skal typisk sidde ned og foretage sig stille aktiviteter i fællesrum, mens løb, dans og hop er henvist til særlige steder som pudrum, gange og åbne alrum, men også her kan pædagogens indblanding bremse en leg.

”I den ene børnehave har de en meget bred gang, hvor børnene gerne må løbe, men fordi det samtidig er et gennemgangsrum, så kan der komme nogle voksne forbi og bestemme, at det må de ikke alligevel. Pædagogerne giver udtryk

Arkivfoto fra den Integreerede Institution Ønske Øen.

for, at de kan have en dag, hvor man ikke kan holde særlig meget larm og bevægelse ud, og andre dage betyder det ikke så meget, men på den måde får man rum, hvor kropsbevægelse bliver illegitim, afhængig af om der kommer en pædagog forbi, som er i et bestemt humør,” siger Marie Gammelby.

INDUSTRILOGIK GÅR UD OVER DRENGE

Charlotte Ringsmose, professor m.s.o. fra Institut for Uddannelse og Pædagogik ved Aarhus Universitet, nikker genken-

dende til Marie Gammelbys pointer. Hun forsker blandt andet i læring og udvikling i daginstitutioner og har i flere år beskæftiget sig med indretning af daginstitutioner. I foråret 2012 udgiver Charlotte Ringsmose og designer Susanne Staffeldt en ny bog med inspiration til at funktionsinddele daginstitutioner.

”Vi ser desværre tit, at fysisk aktivitet karambolere med rummet, fordi det er uklart, hvad man må og ikke må. Mange institutioner udtrykker en industrisamfundslogik, hvor det handler om at blive styret rundt, for du kommer altså til at dirigere rundt med børnene, når man samler mange på én stue med forskellige behov for bevægelse. Hvis man har et lokale kun med borde og stole, så er der jo nogle børn, som får mange irettesættelser, fordi de bruger kroppen forkert,” siger Charlotte Ringsmose.

Ifølge Marie Gammelby går det oftest ud over det ene køn.

”Der er en tendens til, at det i højere grad er drenge, der bliver begrænset i at udfolde sig, fordi deres aktiviteter

” Vi ser desværre tit, at fysisk aktivitet karambolere med rummet, fordi det er uklart, hvad man må og ikke må. Mange institutioner udtrykker en industrisamfundslogik, hvor det handler om at blive styret rundt.”

Professor m.s.o. Charlotte Ringsmose

i pædagogernes øjne i mange tilfælde er mindre legitime end pigernes. Det er ikke en fordel at være meget fysisk udfoldende, for så vil ens aktiviteter oftere blive sanktioneret som illegitime og irettesat, og så kan man let føle sig forkert," siger hun.

Det er netop det, Charlotte Ringsmose vil undgå i de projekter, hvor hun og en designer indretter daginstitutioner for at skabe plads til alle former for bevægelse.

"Vi vil lave læringsmiljøer, der anerkender alle børn, og vi ved, at der er børn, som trives med store fysiske udfoldelser. Det er helt i orden, at nogle børn ikke sidder ned, for læring er ikke nødvendigvis at sidde på en stol. Børn udvikler sig gennem gode relationer ved at bruge sig selv sammen med andre om en aktivitet eller det, vi kalder sociale læringsaktiviteter," siger hun.

LØSNINGEN ER ZONEINDELING

En måde at skabe mere plads til alle former for bevægelse uanset antallet af rum og kvadratmeter er ifølge Charlotte Ringsmose at indrette zoner til forskellige funktioner.

"Du kan have nok så skønne rum og samtidig have begrænsede muligheder, fordi de ikke er indrettet efter det, du vil opnå med børnene. Indretningen må ikke styre aktiviteterne, rum skal være en forlængelse af, hvad vi gerne vil. Vi foreslår funktionsinddeling, fordi du udnytter kvadratmeterne bedre, fordeler børnene og viser respekt for dem, når de let kan aflæse, hvad de må og ikke må," siger hun.

Man kan eksempelvis signalere stilhed ved at samle reoler midt i et lokale og i hulrummet bagved skabe en fredelig, afskærmet oase med madrasser, eller man kan vise, at det åbne alrum ikke er en 4-sporet motorvej til at spurte på

ved at placere mange møbler på gulvet, så børnene bliver nødt til at bremse op. Og så kan zoneindretning også gøre det naturligt at følge med i børnenes gøremål.

"Overvågning siger noget om relationen mellem børn og voksne. Det er en gårdvagsmentalitet, hvor man griber ind og irettesætter eller løser børnenes konflikter, i stedet for at de selv lærer at gøre det. Hvis man for eksempel indretter et bageværksted i forlængelse af dukkekrogens køkken, så kan børn og voksne udveksle ideer til aktiviteter, og den voksne er til stede i rummet med et formål," siger Charlotte Ringsmose.

BEGYND MED ENKLE SPØRGSMÅL

Begge forskere er enige om, at den bedste måde at blive herre over institutionens indretning er, at personalet taler om, hvorvidt rummene ser ud på en måde, der svarer til deres ønsker for børnene.

"Måske er det provokerende at få at vide, at pladsforholdene ikke i sig selv bestemmer, hvilke muligheder der er

for bevægelse, men mit råd er, at man overvejer, hvordan man indretter, anvender og opfordrer børn til at bruge de eksisterende rum, og om man har indrettet sig, så det fremmer eller begrænser mulighederne for bevægelse," siger Marie Gammelby.

Det er Charlotte Ringsmoses erfaring, at forandring faktisk er mulig.

"Det handler meget om engang imellem at hæve sig op over hverdagen og tænke over, hvad det er, man vil. Det begynder med enkle spørgsmål som: Hvordan ser institutionen egentlig ud for en, der kommer udefra med fremmede øjne? Kan man regne ud, hvilke bevægelser og funktioner rummene tillader? Kan man udfolde sin pædagogik i rummene, bevæger børnene sig hensigtsmæssigt, og har man plads til både stille og vilde lege? Det behøver ikke koste det store at få et nyt blik på sine rum, for måske kan man flytte rundt på det, man har. Det handler jo ikke om farven på væggen eller nye møbler, men om at indretningen er båret af et bevidst pædagogisk grundlag," slutter Charlotte Ringsmose.

CHARLOTTE RINGSMOSE

Autoriseret psykolog, ph.d. og professor med særlige opgaver på Institut for Uddannelse og Pædagogik ved Aarhus Universitet – det tidligere DPU, hvor hun blandt andet forsker i inklusion i fysiske og sociale læringsmiljøer. I foråret 2012 udgiver hun sammen med designer Susanne Staffeldt en ny bog om det fysiske læringsmiljø på forlaget Dafolo. Bogen er en udløber af forskningsprojektet "Læring og Udvikling i Daginstitutioner", der er støttet af Egmont Fonden.

MARIE GAMMELBY

Cand.mag. i pædagogik og ph.d.-studerende ved Statens Byggeforskningsinstitut, som er tilknyttet Aalborg Universitet, hvor hun også underviser på kandidatuddannelsen i læring og forandringsprocesser. Hendes ph.d.-stipendiat er tilknyttet forskningsprojektet "Plads til trivsel og udvikling", som er støttet af BUPL's forskningspulje.

